C/2025/102

10.1.2025.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Klimatske promjene i njihov utjecaj na gospodarstvo

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2025/102)

Izvjestitelj: **Juraj SIPKO**

Savjetnik/ica:	Petr ZAHRADNÍK (za izvjestitelja)
Odluka Plenarne skupštine:	18.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za ekonomsku i monetarnu uniju te ekonomsku i socijalnu koheziju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	11.10.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	23.10.2024.
Plenarno zasjedanje br.:	591
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	130/3/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO ističe da su klimatske promjene prvenstveno posljedica ljudskog djelovanja. Dovele su do porasta razine mora i temperatura, šumskih požara i čestih velikih oluja koje su uzrokovale brojne poplave. Klimatske promjene uzrokuju i nepredviđenu štetu, uključujući gubitak ljudskih života. Pored toga, EGSO naglašava da je u prirodi sve međusobno povezano. Uravnotežena priroda preduvjet je za dobar gospodarski rast i zdravo stanovništvo. Zato je potrebno donijeti **dugoročnu strategiju za zaštitu javnog zdravlja građana** od posljedica nepredviđenih klimatskih promjena.

1.2. EGSO smatra da su klimatske promjene egzistencijalna prijetnja gospodarskom i socijalnom razvoju u državama članicama EU-a te da vrlo negativno utječu na makroekonomski i mikroekonomski razvoj, poslovanje, financijsku i socijalnu stabilnost, infrastrukturu i ljudsko zdravlje.

1.3. EGSO naglašava da se što prije moraju donijeti i provesti sve potrebne mjere za smanjenje emisija (ublažavanje) i prilagodbu novim uvjetima (prilagodba), uključujući uvođenje cijena za emisije i poreza na ugljik u skladu s najnovijom preporukom Europske komisije. Socijalni trošak ugljikova dioksida, kojim se mjeri monetizirana vrijednost štete nanesene društvu zbog svake dodatne metričke tone emisija CO_2, trebalo bi učiniti ključnim mjerilom za oblikovanje klimatske politike u EU-u.

1.4. EGSO smatra da su ulaganja u borbu protiv klimatskih promjena povijesna gospodarska prilika za podupiranje i iskorištavanje golemog inovacijskog i razvojnog potencijala u državama članicama EU-a. To će dovesti i do temeljnih, povijesno nezapamćenih promjena u strukturi gospodarstva i u društvu jer je za borbu protiv klimatskih promjena potreban širok društveni konsenzus. EGSO poziva na uključivanje socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja u rasprave o klimatskoj tranziciji na svim razinama.

1.5. Osim iskorištavanja vrijednog potencijala rasta, EGSO ističe i smanjenje tekućih troškova za gospodarstvo i društvo kao još jedan ključni dugoročni učinak gospodarskog odgovora na klimatske promjene. Stoga je ključno smanjiti negativne vanjske čimbenike koji štete okolišu i pogoršavaju negativne učinke klimatskih promjena.

1.6. EGSO je u potpunosti svjestan da su za odgovor na klimatske promjene potrebna vrlo velika ulaganja (pri čemu treba izbjegavati goleme količine neupotrebljive imovine koja je rezultat preobrazbe izazvane klimatskim promjenama) te fiskalni i financijski doprinosi. Pritom treba paziti da to ne dovede do daljnjih gospodarskih neravnoteža, npr. neodrživog povećanja fiskalnih deficita i javnog duga te narušavanja stabilnosti financijskog sektora, osobito sektora osiguranja.

1.7. EGSO je svjestan činjenice da neprimjeren odgovor ili neuspjeh u rješavanju problema povezanih s klimatskim promjenama može dovesti do golemih rizika u pogledu gospodarskog rasta, a time i do štete za društvo. Može dovesti i do nekontrolirane inflacije, osobito inflacije pod pritiskom troškova (engl. *cost-push inflation*), a u konačnici i do narušavanja životnog standarda.

1.8. EGSO smatra da je pri odgovoru na klimatske promjene važno ne podcjenjivati važnost ljudskog čimbenika u najširem značenju tog pojma. Klimatske promjene vjerojatno će potaknuti temeljne i dugoročne promjene na tržištu rada, koje će zahtijevati otporniju i fleksibilniju radnu snagu i cjeloživotno učenje u novim područjima.

1.9. EGSO naglašava da je potrebno donijeti i provesti mjere za sustavno analiziranje, ocjenjivanje i predviđanje utjecaja klimatskih promjena na gospodarski i socijalni razvoj država članica. Osim smanjenja emisija (fizičko ublažavanje rizika), te bi mjere trebale biti usmjerene na promjene u strukturi gospodarstva (prilagodba tranzicijskim rizicima) i na procese uzrokovane klimatskim promjenama i njihovim utjecajem na nepredvidljive međunarodne migracijske tokove.

1.10. Klimatske promjene utječu na sve zemlje koje sudjeluju u globalnom gospodarstvu. Stoga EGSO smatra da sve mjere za odgovor na klimatske promjene moraju biti koordinirane i usklađene na međunarodnoj razini. U tom kontekstu EGSO odlučno podupire nastojanja EU-a da borbu protiv klimatskih promjena postavi kao najveći prioritet. To bi obuhvaćalo zajedničku predanost na nacionalnoj, podnacionalnoj, europskoj i globalnoj razini u svim područjima, uključujući gospodarski i socijalni sektor, s jasnim i dobro definiranim ulogama i odgovornostima na svim razinama postupka donošenja odluka.

2. **Osnovne informacije i činjenice**

2.1. Tijekom protekle četiri godine gospodarstva država članica EU-a doživjela su tri realna vanjska i sistemska šoka: pandemiju bolesti COVID-19, vojne sukobe i klimatske promjene, koji su znatno negativno utjecali na njih. Kao jedan od navedenih šokova, klimatske promjene predstavljaju egzistencijalnu prijetnju daljnjem srednjoročnom i dugoročnom razvoju gospodarstava država članica EU-a.

2.2. Cijena nedjelovanja u borbi protiv klimatskih promjena bit će vrlo visoka. Preliminarni podaci upućuju na godišnje troškove u iznosu od 600 milijardi eura za razdoblje 2024. – 2030. Gubitak gospodarske proizvodnje zbog povećane smrtnosti, lošijeg zdravlja, smanjene produktivnosti i skraćenog životnog vijeka izravno će utjecati na gospodarske izglede, posebno uzimajući u obzir eksponencijalnu (a ne linearnu) prirodu učinka svake dodatne tone emisija CO_2. Na primjer, prema izvješću organizacije Lancet iz 2023. ([1]) te je godine na globalnoj razini izgubljeno 490 milijardi produktivnih radnih sati samo zbog toplinskih valova, a taj će se broj i dalje povećavati u skladu s temperaturnim kretanjima. Stoga će odgađanje mjera za financiranje ublažavanja i prilagodbe imati golem negativan učinak na cjelokupno gospodarstvo, infrastrukturu i poljoprivredu, kao i na zdravlje stanovništva. Na temelju tih razmatranja očito je da klimatske promjene trebaju biti politički prioritet EU-a i država članica. S institucijskog stajališta, donošenjem zelenog plana ([2]) uveden je niz materijalnih i sustavnih zahtjeva u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih nepredviđenih i dosad nezabilježenih posljedica na sva važna područja koja znatno utječu na gospodarstvo EU-a.

([1]) Izvješće organizacije Lancet Countdown iz 2023. o zdravlju i klimatskim promjenama.
([2]) *Provedba europskog zelenog plana*.

2.3. Klimatske promjene imaju neposredan učinak na makroekonomske pokazatelje, financijsku i socijalnu stabilnost, realno gospodarstvo, međunarodnu trgovinu, infrastrukturu i poljoprivredu, uključujući zdravlje stanovništva. Osim toga, klimatske promjene imat će vrlo negativan učinak na starije osobe i starenje stanovništva, i povećati smrtnost. Starije osobe posebno su pogođene i moraju prilagoditi svoje životne uvjete. To utječe i na djecu i mlade.

2.4. EGSO je napomenuo da se na makroekonomskoj razini u monetarnom području očekuje da će klimatske promjene dovesti do viših stopa inflacije, a time i viših kamatnih stopa, pogoršanja radnih uvjeta i uvjeta na tržištu rada, smanjenja produktivnosti rada i posljedično do usporavanja gospodarskog rasta. Iz fiskalne perspektive klimatske promjene dovode do povećanja dodatnih rashoda povezanih s prirodnim katastrofama, poplavama, šumskim požarima i oštećenjima infrastrukture ([3]). Nadalje, znatno utječu na vanjsku ravnotežu gospodarstava pojedinih država članica EU-a.

2.5. Klimatske promjene mogu se smatrati negativnim vanjskim učinkom. Pritom treba naglasiti da postupci ublažavanja tog negativnog vanjskog učinka i prilagodbe njemu mogu dovesti do dodatnog povećanja troškova proizvodnje robe i usluga, što dugoročno otežava održiv i uključiv gospodarski rast.

2.6. S gospodarskog stajališta važno je kao odgovor na klimatske promjene što učinkovitije postupno smanjivati i uklanjati emisije i posljedično onečišćenje. Stoga je za obnovu klimatske ravnoteže i njezine održivosti potrebno donijeti i provesti mjere usmjerene na najveće onečišćivače koji ugrožavaju temeljna načela održivog razvoja.

2.7. Iako će smanjenje i postupno uklanjanje trajnog onečišćenja planeta zahtijevati relativno velike količine dodatnih ulaganja, glavni dugoročni povrat čini izbjegavanje troškova koje uzrokuju klimatske promjene. Izravni i neizravni troškovi financiranja posljedica klimatskih promjena mogu znatno utjecati na i na druge pojedinačne sektore osim proizvodnje, kao što su osiguranje i poljoprivreda, kao i na područja djelatnosti i regije utemeljene na tradicionalnom modelu energetski intenzivne proizvodnje.

2.8. U okviru aktualnog prelaska na zeleno i digitalno gospodarstvo ključno je uvesti sveobuhvatne i dalekosežne strukturne promjene koje bi mogle znatno utjecati na oblik gospodarskih i socijalnih sustava i način njihova funkcioniranja. Zato su partnerstva i integrirani procesi s više dionika od ključne važnosti.

2.9. Važno je istaknuti posljedice i troškove zanemarivanja klimatskih promjena (trošak nedjelovanja), koji će s vremenom u sve većoj mjeri dovoditi do nepovratnog narušavanja klimatskih uvjeta, pogoršanja zdravlja stanovništva, a time i smanjenja produktivnosti rada i uspješnosti gospodarstva u cjelini.

2.10. Troškovi ulaganja u borbu protiv klimatskih promjena vrlo su visoki. Procjenjuje se da je za postizanje klimatskih i energetskih ciljeva do 2030. u prosjeku potrebno oko 480 milijardi eura dodatnih godišnjih ulaganja. Uzimajući u obzir povezanost s procesom digitalne transformacije i osiguravanje otvorene strateške autonomije (u skladu s planom REPowerEU) ([4]), ti će troškovi iznositi 3 200 milijardi eura. ([5]) Javna sredstva bit će ograničena na rješavanje tog problema, pa će biti potrebna i privatna sredstva, koja bi mogla pokriti financiranje prioritetnih područja odgovora na klimatske promjene.

2.11. Kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje EU-a, osmišljavanje i provedba mjera za borbu protiv klimatskih promjena također moraju biti usklađeni s drugim procesima koji se trenutačno odvijaju u globalnom gospodarstvu. To se odnosi na aktualne geopolitičke napetosti i geoekonomska kretanja, gospodarsku, energetsku i zdravstvenu sigurnost, sigurnost opskrbe hranom te osiguravanje socijalne stabilnosti i održive konkurentnosti. ([6])

([3]) *Alati za prilagodbu klimatskim promjenama.*
([4]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: Cjenovno pristupačna, sigurna i održiva energija za Europu).
([5]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: Cjenovno pristupačna, sigurna i održiva energija za Europu).
([6]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose"?* (Zeleni rast i konkurentnost u klimatskoj politici EU-a: promjena paradigme ili sve ostaje isto?), Oscar Fitch-Roy i Ian Bailey, srpanj 2023.

3. **Opće napomene**

3.1. EGSO naglašava da je kvaliteta okoliša ključna za zdravlje ljudi i održiv, uključiv, otporan i stabilan gospodarski rast. Jasno je da okoliš utječe na zdravlje ljudi, a za zdrava gospodarstva država članica EU-a potrebni su zdravi ljudi koji mogu pridonijeti većoj produktivnosti rada, a time i povećanju konkurentnosti, poboljšanju životnog standarda i visokokvalitetnom gospodarskom rastu.

3.2. EGSO ističe da je za ispravan odgovor na klimatske promjene potrebno iskoristiti nove prilike koje gospodarstvu i poslovnom sektoru osigurava tehnološki i inovacijski potencijal u tom području. Kašnjenje odgovora EU-a na taj dosad nezabilježen izazov moglo bi dovesti do daljnjeg pogoršanja položaja država članica EU-a u globalnom gospodarstvu uslijed smanjenja njihova udjela u globalnom BDP-u (koji se od 2005. do 2023. smanjio s 25 % na 18 %). ([7])

3.3. U svrhu ublažavanja posljedica klimatske krize valja uputiti na pojedinačne instrumente povezane s fizičkim i tranzicijskim rizicima ([8]):

3.3.1. Alati IKT-a: Alati IKT-a imat će nezamjenjivu ulogu u tranziciji. Kad je riječ o ublažavanju štetnog učinka klimatskih promjena na gospodarstvo u cjelini, bit će potrebna sustavna i objektivna strategija za komunikaciju i informiranje o zaključcima analiza o potrebnim dodatnim troškovima ulaganja. Čini se nužnim objaviti jasnu studiju učinka namijenjenu široj javnosti u kojoj se navode dokazi na kojima se temelje razlozi i potreba za poduzimanjem opsežnih i koordiniranih mjera za odgovor na klimatske promjene.

3.3.2. Poticaji: Kako bi se potaknulo prihvaćanje mjera za borbu protiv klimatskih promjena, bit će potrebno usredotočiti se na osmišljavanje i uvođenje odgovarajućih politika i instrumenata, kao što su sustav EU-a za trgovanje emisijama, ekološki i klimatski prihvatljivi porezni instrumenti te održiv financijski okvir temeljen na načelu „dvostruke materijalnosti" koji omogućuje sektoru financijskog posredovanja financiranje zelene tranzicije. Osim toga, drugi poticaji kao što su subvencije morat će biti usmjereni na klimatsku i okolišnu održivost, posebno u područjima energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružnog gospodarstva, čiste mobilnosti, uporabe zemljišta u poljoprivrednom i šumarskom sektoru itd.

3.3.3. Regulatorni instrumenti i sankcije: Provedivost pravila, ciljeva i zahtjeva postavljenih u okviru zelenog plana, kao i ciljeva održivog razvoja za 2030., koji su jasno utvrđeni u paketu „Spremni za 55 %". ([9]) U tom pogledu treba naglasiti da ključni pokazatelji moraju biti pravno obvezujući kako za EU u cjelini tako i na proporcionalnoj osnovi za pojedinačne zainteresirane strane. U slučaju neusklađenosti trebalo bi biti moguće izreći trenutačne i učinkovite sankcije koje su provedive u praksi. Europski zeleni plan uključuje i sektorske ciljeve i mjere. Postoji nekoliko mehanizama koji se mogu primijeniti u slučaju neusklađenosti s pravno obvezujućim ciljevima.

3.3.4. Učinak na radnike i radne uvjete: Usprkos potrebnim velikim ulaganjima, postizanje klimatskih ciljeva ne bi smjelo negativno utjecati na plaće i radne uvjete. Klimatske promjene treba promatrati kao investicijsku priliku za izgradnju vještina i partnerstva s radnicima i civilnim društvom, a s ciljem provođenja uspješnih mjera koje se odnose na klimatsku tranziciju. Zaštićena radna mjesta ključna su za izgradnju povjerenja i uspjeh klimatske tranzicije jer tranzicija ne postoji bez socijalne tranzicije.

3.4. EGSO smatra da koordinirani odgovor na klimatske promjene može pružiti znatan poticaj ukupnom rastu gospodarstva EU-a u područjima navedenima u paketu „Spremni za 55 %" pod uvjetom da se provede *ex ante* evaluacija intenziteta i povrata ulaganja u skladu s procjenom učinka.

([7]) *World Economic Outlook Database* (Baza podataka o svjetskim gospodarskim izgledima).

([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity* (Ključni koraci za upravljanje klimatskim rizicima radi zaštite ljudi i blagostanja).

([9]) Komisija pohvaljuje dovršetak ključnog zakonodavstva za ostvarivanje cilja od 55 %, zahvaljujući kojem će EU biti na pravom putu da premaši ciljeve do 2030., priopćenje za medije, 9. listopada 2023.

3.5. EGSO predviđa da učinak odgovora na klimatske promjene dugoročno može biti pozitivan, posebno u vidu uklanjanja negativnih vanjskih učinaka, te da će omogućiti učinkovitiju raspodjelu kapitala u produktivnije i učinkovitije sektore i područja djelovanja. Stoga su velika ulaganja u uvođenje velikih strukturnih promjena koje su najznačajnije u posljednjih dvjesto godina isplativa jer imaju potencijal za stvaranje produktivnijeg, uspješnijeg i resursno učinkovitijeg gospodarskog sustava. ([10]) U tom kontekstu trebalo bi kružno gospodarstvo smatrati važnim instrumentom, zajedno s tržištem otpada i gospodarenjem otpadom.

3.6. EGSO napominje da će povijesni proces tranzicije iziskivati povećanje ukupnih ulaganja u razvoj novih sektora, tehnologije, područja aktivnosti i poslovnih djelatnosti, uključujući mala i srednja poduzeća, što bi moglo dovesti do poremećaja u postojećim lancima vrijednosti i potrebe za njihovom prilagodbom novim uvjetima (prelazak ekstraktivnih i teških industrija na proizvodne industrije s novom čistom energijom i niskom ili nultom stopom onečišćenja).

3.7. EGSO smatra da je trenutačni inflacijski proces koji se polako bliži kraju, u kojem najvažniju ulogu imaju inflacija pod pritiskom troškova i premijski rizik, doveo do diferencijacije između skupina građana koje su više i onih koje su manje ranjive u različitim zemljama EU-a. Klimatske promjene kao i energetska kriza mogu dovesti do snažnog asimetričnog šoka za rad i kapital. Važno je pripremiti se za to i u najvećoj mogućoj mjeri spriječiti njihove moguće negativne posljedice te pružiti veću potporu regijama koje će biti najviše pogođene.

3.8. EGSO smatra da će gospodarstvo koje je strukturno pripremljeno za odgovor na klimatske promjene biti otpornije na moguće inflacijske učinke (primjerice zbog znatnih klimatskih fluktuacija koje utječu na gospodarske rezultate i produktivnost rada u poslovnom okruženju) bez negativnih socijalnih učinaka. ([11])

3.9. EGSO je u potpunosti svjestan toga da mjere povezane s odgovorom na klimatske promjene predstavljaju velik kvantitativan i kvalitativan izazov za tržište rada u državama članicama EU-a. Ako se na te mjere ne odgovori dovoljno brzo i dovoljno odlučno, može doći do ograničenja radnog vremena, a time i do povećanja nezaposlenosti. ([12]) U tom pogledu treba istaknuti da bi relevantne institucije i organizacije trebale fleksibilno reagirati pružanjem tečajeva prekvalifikacije i programa prilagodbe te stvaranjem boljih uvjeta za fleksibilno tržište rada u sektorima u kojima postoji velika potražnja za radnom snagom. Klimatske promjene mogle bi se iskoristiti za olakšavanje procesa preraspodjele unutar EU-a.

3.10. Nadalje, EGSO ističe da je potrebno poboljšati cijeli obrazovni sustav, uključujući strukovno osposobljavanje, te stvoriti uvjete za cjeloživotno učenje koji su u skladu sa zahtjevima paketa „Spremni za 55 %” i Digitalnog kompasa. ([13]) Taj proces transformacije obrazovnog sustava iziskivat će temeljne promjene u zahtjevima za obrazovanje, kvalifikacije i vještine radne snage. Budući da će gospodarski učinak prirodnih katastrofa na sve dobne skupine u društvu biti nepredvidiv, ključno je učiti kako se može promijeniti način života, kako reagirati i kako se uključiti u prevenciju.

3.11. Budući da će za odgovarajuću borbu protiv klimatskih promjena biti potrebna golema financijska sredstva, nije održivo oslanjati se isključivo na javno financiranje. EGSO stoga preporučuje da se u potpunosti poštuju bonitetna pravila u javnim financijama u okviru nedavno usvojenih pravila o gospodarskom upravljanju. ([14])

([10]) *„European competitiveness and strategic autonomy” – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* („Europska konkurentnost i strateška autonomija” – Europska unija i dvostruki izazov: jačanje konkurentnosti i gospodarske sigurnosti), Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, veljača 2024.

([11]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose”?* (Zeleni rast i konkurentnost u klimatskoj politici EU-a: promjena paradigme ili sve ostaje isto?), Oscar Fitch-Roy i Ian Bailey, srpanj 2023.

([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers* (Tri različita utjecaja klimatske krize na radna mjesta i radnike), Svjetski gospodarski forum, listopad 2023.

([13]) *Digitalno desetljeće Europe: digitalni ciljevi za 2030.*

([14]) *Alati za prilagodbu klimatskim promjenama.*

3.12. EGSO ističe da su uz javna sredstva dostupni znatni iznosi privatnih financijskih sredstava, npr. u fondovima osiguranja i mirovinskim fondovima, kao i veliki iznosi štednje općenito (koji se često drže na tekućim ili štednim računima, ali se ondje često i ostavljaju na duga razdoblja), koji bi se mogli učinkovitije iskoristiti, kao što to unija tržišta kapitala obećava. Ta bi se sredstva mogla upotrijebiti za financiranje primjerenog odgovora na klimatske promjene uz poštovanje strogih financijskih bonitetnih pravila.

3.13. EGSO smatra da je moguće ostvariti povrat na uložena javna sredstva ako se upotrebljavaju financijski instrumenti koji zahvaljujući ciklusu prometa osiguravaju veći iznos sredstava u odnosu na subvencije, pod uvjetom da pojedinačne transakcije prođu test prihvatljivosti za upotrebu te vrste financiranja.

3.14. EGSO ističe da bi ukupnu vanjsku gospodarsku bilancu, na koju znatno utječe konkurentnost EU-a, zbog klimatskih promjena trebalo ojačati (suficit tekućeg računa platne bilance), a ne smanjiti (deficit tekućeg računa). Pritom treba imati na umu da će se globalni gospodarski procesi i dalje mijenjati i da se neće odvijati u isto vrijeme ni s pomoću istih instrumenata.

3.15. Kako bi se ojačala konkurentnost gospodarstva EU-a i održao suficit vanjske gospodarske bilance, EGSO naglašava da je potrebno pratiti kretanja u središtima gospodarske moći, osobito u SAD-u i Kini, kao i u drugim vrlo dinamičnim gospodarstvima u usponu, posebno u zemljama jugoistočne Azije. ([15])

3.16. EGSO poziva na uključivanje socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja u rasprave o klimatskoj tranziciji na svim razinama. Važno je pravedno raspodijeliti opterećenje kako bi radnici i društvo u cjelini prihvatili klimatski neutralan pristup proizvodnji robe i usluga.

4. **Posebne napomene**

4.1. EGSO je uvjeren da bi se svi alati koji se upotrebljavaju za odgovor na klimatsku krizu trebali temeljiti na stvarnoj predvidljivosti i biti usklađeni s trenutačnim megatrendovima koji su prisutni i na razini EU-a i u regionalnom kontekstu. Na taj način bi se osiguralo da su alati usklađeni s ciljem jamčenja gospodarske sigurnosti i konkurentnosti država članica EU-a, kao i da su izričito usmjereni na postizanje tog cilja. ([16])

4.2. EGSO podržava napore u provedbi zahtjevne tranzicije, ali ističe i da bi sve donesene i provedene mjere trebale biti usmjerene na jačanje gospodarskih rezultata i socijalne stabilnosti gospodarstava država članica EU-a.

4.3. EGSO preporučuje da se u razne mjere uključe i mogućnosti za upotrebu i poticanje veće (prihvatljive) tolerancije izvora energije koji će tijekom prijelaznog razdoblja u usporedbi s trenutačnim stanjem pozitivno utjecati na okoliš i klimu unatoč tome što nisu optimalni izvori energije za završnu fazu zelene tranzicije u smislu neto klimatske neutralnosti. No prijelazna razdoblja ne bi smjela trajati dulje nego što je nužno potrebno jer bi to dovelo do usporavanja prelaska na zelenu energiju, čime bi se izravno i neizravno smanjile inovacije tehnologija u području obnovljivih izvora energije.

4.4. EGSO smatra i da bi trebalo povećati fleksibilnost u pogledu brzine uvođenja obnovljivih izvora energije, pod uvjetom da se oni i dalje šire u raznim poslovnim i drugim područjima (industrija, promet, stanovanje itd.) te da se uvode u skladu s realističnim vremenskim okvirom.

([15]) *„European competitiveness and strategic autonomy" – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* („Europska konkurentnost i strateška autonomija" – Europska unija i dvostruki izazov: jačanje konkurentnosti i gospodarske sigurnosti), Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, veljača 2024.

([16]) *„European competitiveness and strategic autonomy" – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* („Europska konkurentnost i strateška autonomija" – Europska unija i dvostruki izazov: jačanje konkurentnosti i gospodarske sigurnosti), Paolo Guerrieri i Pier Carlo Padoan, veljača 2024.

4.5. EGSO ističe da razdoblja povećanog rizika zbog geopolitičkih napetosti i geoekonomske nesigurnosti dovode do relativno velikih promjena u ponašanju u cilju uštede energije. U tom je kontekstu potrebno poduzeti mjere energetske učinkovitosti. Relativno velika ulaganja, uz opsežnu potporu iz izvora financiranja EU-a, trebala bi biti usmjerena na kvalitativnu transformaciju javnih, poslovnih i stambenih zgrada, uzimajući pritom u obzir posebne nacionalne okolnosti. EU bi mogao imati znatnu konkurentsku prednost duž cijelog vrijednosnog lanca u proizvodnji, postavljanju i servisiranju sastavnih dijelova i opreme za poboljšanje energetske učinkovitosti uz pažljiv prelazak na obnovljive izvore energije.

4.6. EGSO poziva Europsku komisiju da provede jasnu, razumljivu i uvjerljivu procjenu potreba (uklanjanje negativnih vanjskih učinaka na gospodarstva i društva država članica i EU-a u cjelini u području zaštite klime i okoliša) i troškova (ulaganja potrebna za zadovoljavanje potreba u obliku osnovne okvirne strukture utvrđene prema namjeni, izvoru i vrsti financiranja).

4.7. Tu procjenu potreba i troškova trebalo bi redovito ažurirati i evaluirati s obzirom na promjenjive uvjete uslijed geoekonomskih promjena te bi je trebalo dostaviti donositeljima odluka i široj javnosti.

4.8. Nadalje, EGSO ističe da je potrebno obvezati se na pružanje podataka za procjenu potreba i troškova kako bi se mogli uključiti rezultati analiza učinka zelene tranzicije na makroekonomiju, financijsku stabilnost i tržište rada te na gospodarsku, prehrambenu, energetsku i zdravstvenu sigurnost. ([17]) Te bi analize mogle biti predmet evaluacije u okviru europskog semestra.

4.9. Nadalje, kako bi se ojačala održiva konkurentnost gospodarstva EU-a, EGSO preporučuje da Europska komisija prati uspješnost i iskustvo u provedbi Zakona o smanjenju inflacije ([18]) u SAD-u radi postizanja kompatibilnosti i mogućih sinergija s SAD-om te jačanja strateškog partnerstva EU-a i SAD-a.

4.10. EGSO očekuje da će se 2026. provesti konkretnije analize procjene učinka mjera povezanih s uvođenjem mehanizma za ugljičnu prilagodbu na granicama. Stoga preporučuje da Europska komisija provede temeljitu evaluaciju koja bi mogla dati vrijedan doprinos boljem usklađivanju zelene tranzicije s drugim područjima globalnog gospodarstva.

4.11. Čini se nužnim uspostaviti zajedničku bazu podataka unutar pojedinačnih država članica i na razini EU-a za potrebe analize negativnih učinaka klimatske krize na razne sektore i područja aktivnosti širom EU-a. EGSO stoga poziva Europsku komisiju da razvije sveobuhvatnu bazu podataka za ključne pokazatelje povezane s fizičkim rizicima klimatskih promjena.

4.12. Socijalni trošak ugljikova dioksida, kojim se mjeri monetizirana vrijednost štete nanesene društvu zbog svake dodatne metričke tone emisija CO_2, trebalo bi učiniti ključnim mjerilom za oblikovanje klimatske politike u EU-u. Srednja procjena svake dodatne tone CO_2 sada iznosi 185 USD (to je 3,6 puta više od trenutačne procjene vlade SAD-a od 51 USD po toni CO_2). ([19]) To znači da socijalni trošak ugljika trenutačno procjenjujemo trostruko manjim od stvarnog. U Europi se u cijeni ugljika mjerenoj cijenama emisijskih jedinica u okviru sustava EU-a za trgovanje emisijama (između 53 i 79 eura po toni 2024.) također znatno podcjenjuje socijalni trošak.

([17]) Mišljenje EGSO-a o temi „Traženje rješenja za utjecaje klimatskih promjena i uništavanja okoliša na mir, sigurnost i obranu”, SL C, C/2024/2106, 26.3.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) Zakon o smanjenju inflacije *(Inflation Reduction Act)*.

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. i dr. *Sveobuhvatni dokazi ukazuju na veći socijalni trošak CO_2*. Nature 610, str. 687–692. (2022.).

4.13. Klimatske promjene bit će iznimno štetne za zdravlje ljudi. Izravno će utjecati na ljude i povećati rizik od bolesti koje se prenose kroz okoliš i životinje. Najveća prijetnja ljudskom zdravlju uslijed klimatskih promjena bit će zarazne bolesti uzrokovane povećanjem temperatura, sušama i nestašicama vode, obilnim kišama, poplavama i zagrijavanjem oceana. Predviđa se da će klimatske promjene dovesti do pogoršanja oko 58 % zaraznih bolesti koje pogađaju ljude. ([20]) EGSO stoga preporučuje Europskoj komisiji da izradi strateški plan za zaštitu stanovništva od posljedica klimatske krize i njezina utjecaja na zarazne bolesti.

4.14. EGSO ističe da kontinuirana povećanja temperature mogu dovesti do dugotrajnih suša, koje bi mogle dovesti do takozvanih klimatskih migracija i svih s njima povezanih negativnih gospodarskih posljedica. ([21]) Stoga je potrebno usredotočiti se na glavne čimbenike koji znatno utječu na klimatske promjene, kao što su povećanje količine otpada te prekomjerna potrošnja energije, hrane i odjeće. Sve to dovest će do neodržive proizvodnje, a time i do daljnjeg onečišćenja okoliša, čime će se ugroziti ljudski život na planetu.

4.15. Klimatske promjene dovode do nestašice vode. Nadalje, očekuje se da će dovesti do povećanog rizika od loše kvalitete vode, nestašice vode za poljoprivrednu proizvodnju, nestašice vode za turizam (ograničenog snijega zimi i nestašice vode u ljetnim mjesecima) te nedovoljne količine vode za proizvodnju energije. Ugrožena je poljoprivreda, kao i logistika. Stoga bi bio potreban sveobuhvatan okvir za upravljanje vodama. Rizik od nestašice vode također može usporiti proces ublažavanja klimatskih promjena koji je već u tijeku. ([22]) ([23])

4.16. EGSO naglašava potrebu za nastavljanjem postupnog smanjenja subvencija za fosilna goriva, koje su iznimno štetne jer pridonose onečišćenju okoliša i narušavanju javnog zdravlja. Također bi trebalo uvesti porez na ugljik i cijene ugljika. Ukupne subvencije 2022. iznosile su 7 bilijuna USD, odnosno 7,1 % svjetskog BDP-a. ([24]) U dvije godine od 2020. do 2022. subvencije za fosilna goriva povećale su se za 2 bilijuna USD. Subvencije za fosilna goriva u EU-u bile su relativno stabilne i iznosile su oko 56 milijardi eura od 2015. do 2021., ali su se 2022. povećale na 123 milijarde eura. ([25])

4.17. Klimatske promjene bit će vrlo štetne za stabilnost financijskog sektora, osobito bankarstva i osiguranja. EGSO ističe da bi pri donošenju odluka prvenstveno trebalo uzeti u obzir sve veće rizike u financijskom sektoru i otpornost na te rizike. ([26]) Zato je važno da svi pokazatelji budu sveobuhvatni. Nadalje, krajnje je važno stvoriti uvjete koji omogućuju preobrazbu klimatskih rizika na način kojim se jamče održiva ulaganja i izbjegava, koliko je to moguće, stvaranje golemih količina neupotrebljive imovine.

4.18. S obzirom na povijesno nepredvidive i dosad nezapamćene posljedice klimatskih promjena, bit će potrebno potrošiti golema financijska sredstva za pokrivanje štete i gubitaka uzrokovanih klimatskom krizom i njezinim utjecajem na zdravlje ljudi. Dostupna javna sredstva vrlo su ograničena. EGSO preporučuje Europskoj komisiji da razmotri mogućnost čuvanja financijskih sredstava u obliku instrumenta za hitne slučajeve ili kriznog fonda koji bi se upotrebljavao u kritičnim trenucima za ublažavanje posljedica klimatske krize. Europsku komisiju potičemo da prouči financijske instrumente koje bi države članice mogle koristiti za zaštitu.

4.19. EGSO naglašava da će klimatske promjene imati negativan socijalni učinak i da mogu povećati dohodovnu nejednakost i siromaštvo. ([27]) Stoga bi svi donositelji odluka trebali to uzeti u obzir i prema potrebi uspostaviti mrežu socijalne sigurnosti. U tom je kontekstu zbog tranzicije nužno uvesti sveobuhvatne reforme usmjerene na održivost, uključivost, otpornost i socijalnu pravednost.

([20]) Mora, C., et al., *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change* (Klimatske promjene mogu dovesti do pogoršanja više od polovine poznatih patogenih bolesti koje pogađaju ljude), Nature Climate Change, sv. 12, br. 9, str. 869–875. (DOI: 10.1038/s41558-022-01426- 1), 2022.

([21]) *The climate crisis, migration, and refugees* (Klimatska kriza, migracije i izbjeglice), John Podesta, srpanj 2019.

([22]) *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Zahvaćanje vode prema izvoru i gospodarskom sektoru u Europi), EEA, 2022.

([23]) Mišljenje EGSO-a o temi „Vodna politika – između dezertifikacije i sekuritizacije – vrijeme je za plavu diplomaciju”, SL C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.

([24]) *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion* (Porast subvencija za fosilna goriva na nezapamćenih 7 bilijuna USD), Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, kolovoz 2023.

([25]) *Fossil fuel subsidies* (Subvencije za fosilna goriva), EEA, studeni 2023.

([26]) *Climate-related financial risks are a major challenge* (Financijski rizici povezani s klimom velik su izazov), Zajednički istraživački centar, ožujak 2024.

([27]) *The climate crisis and its effect on vulnerable groups* (Klimatska kriza i njezine posljedice za ranjive skupine), priopćenje za medije, prosinac 2023.

4.20. Klimatske promjene će u budućnosti utjecati na moguće krize. U Šestom izvješću o procjeni Međuvladinog panela o klimatskim promjenama utvrđena su četiri rizika za Europu u predstojećim desetljećima koji proizlaze iz klimatskih promjena, od kojih tri uključuju vrućine i sušu: a) smrtnost i morbiditet stanovništva i poremećaji ekosustava zbog vrućina; b) gubitak poljoprivredne proizvodnje zbog kombinacije vrućina i suše; i c) nestašica vode u pojedinim sektorima ([28]) ([29]).

4.21. Svijet u kojem danas živimo vrlo je međusobno usko povezan. Sve su zemlje suočene sa zajedničkim neprijateljem, klimatskim promjenama, iako nisu sve jednako pogođene niti će biti jednako pogođene. EGSO smatra da je sada hitno potrebno da sve zemlje i svi dionici širom svijeta, uključujući relevantne multilateralne institucije, konstruktivno surađuju i koordinirano djeluju kako bi se u što većoj mjeri uklonile negativne posljedice klimatskih promjena i očuvao život na našem dragocjenom planetu za buduće generacije.

Bruxelles, 23. listopada 2024.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B. i dr., 2022., *Chapter 13: Europe, Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (13. poglavlje: Europa, Klimatske promjene 2022.: Posljedice, prilagodba i ranjivost. Doprinos Radne skupine II. Šestom izvješću o procjeni Međuvladinog panela o klimatskim promjenama), Cambridge University Press, Cambridge, UK.

([29]) Bednar-Friedl, B.i dr., 2022., *Europe. Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Europa, Klimatske promjene 2022.: Posljedice, prilagodba i ranjivost. Doprinos Radne skupine II. Šestom izvješću o procjeni Međuvladinog panela o klimatskim promjenama), Cambridge University Press, Cambridge, UK i New York, NY, str. 1817–1927.

PRILOG

Sljedeće točke mišljenja Stručne skupine izmijenjene su kako bi se odrazio amandman koji je usvojila Skupština iako je više od četvrtine glasova podržalo tekst u originalnom obliku (pravilo 74. stavak 4. Poslovnika):

Amandman 3.

ECO/645

Klimatske promjene i njihov utjecaj na gospodarstvo

Točka 1.3

Izmijeniti kako slijedi:

Mišljenje Stručne skupine	Amandman Odbora
EGSO naglašava da se što prije moraju donijeti i provesti sve potrebne mjere za smanjenje emisija (ublažavanje) i prilagodbu novim uvjetima (prilagodba), uključujući uvođenje cijena za emisije i poreza na ugljik u skladu s najnovijom preporukom Europske komisije.	EGSO naglašava da se što prije moraju donijeti i provesti sve potrebne mjere za smanjenje emisija (ublažavanje) i prilagodbu novim uvjetima (prilagodba), uključujući uvođenje cijena za emisije i poreza na ugljik u skladu s najnovijom preporukom Europske komisije. ***Socijalni trošak ugljikova dioksida, kojim se mjeri monetizirana vrijednost štete nanesene društvu zbog svake dodatne metričke tone emisija CO_2, trebalo bi učiniti ključnim mjerilom za oblikovanje klimatske politike u EU-u.***

Rezultat glasanja:

Za:	60
Protiv:	57
Suzdržani:	18

Amandman 5.

ECO/645

Klimatske promjene i njihov utjecaj na gospodarstvo

Točka 2.2

Izmijeniti kako slijedi:

Mišljenje Stručne skupine	Amandman Odbora
Cijena nedjelovanja u borbi protiv klimatskih promjena bit će vrlo visoka. Preliminarni podaci upućuju na godišnje troškove u iznosu od 600 milijardi EUR za razdoblje 2024. – 2030. ***Odgađanje*** mjera za financiranje ublažavanja i prilagodbe ***imat će*** golem negativan učinak na cjelokupno gospodarstvo, infrastrukturu i poljoprivredu, kao i na zdravlje stanovništva. ***Zbog toga*** klimatske promjene trebaju biti ***jedan od prioriteta*** država članica ***EU-a***. S institucijskog sta-	Cijena nedjelovanja u borbi protiv klimatskih promjena bit će vrlo visoka. Preliminarni podaci upućuju na godišnje troškove u iznosu od 600 milijardi EUR za razdoblje 2024. – 2030. ***Gubitak gospodarske proizvodnje zbog povećane smrtnosti, lošijeg zdravlja, smanjene produktivnosti i skraćenog životnog vijeka izravno će utjecati na gospodarske izglede, posebno uzimajući u obzir eksponencijalnu (ne linearnu) prirodu učinka svake dodatne tone emisija CO_2.***

Mišljenje Stručne skupine	Amandman Odbora
jališta, donošenjem zelenog plana[***1***] uveden je niz materijalnih i sustavnih zahtjeva u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih nepredviđenih i dosad nezabilježenih učinaka na sva važna područja koja znatno utječu na gospodarstvo EU-a.	***Na primjer, prema izvješću organizacije Lancet iz 2023.[1] 490 milijardi produktivnih radnih sati izgubljeno je na globalnoj razini 2023. samo zbog toplinskih valova, a taj će se broj i dalje povećavati u skladu s temperaturnim kretanjima.*** Stoga će odgađanje mjera za financiranje ublažavanja i prilagodbe imati golem negativan učinak na cjelokupno gospodarstvo, infrastrukturu i poljoprivredu, kao i na zdravlje stanovništva. ***Na temelju tih razmatranja očito je da*** klimatske promjene trebaju biti ***politički prioritet EU-a i*** država članica. S institucijskog stajališta, donošenjem zelenog plana[**2**] uveden je niz materijalnih i sustavnih zahtjeva u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih nepredviđenih i dosad nezabilježenih učinaka na sva važna područja koja znatno utječu na gospodarstvo EU-a.
[1] Provedba europskog zelenog plana.	[1] ***Izvješće organizacije Lancet Countdown iz 2023. o zdravlju i klimatskim promjenama.***
[2]	***[2]*** Provedba europskog zelenog plana.

Rezultat glasanja:

Za:	63
Protiv:	56
Suzdržani:	18

Amandman 7.

ECO/645

Klimatske promjene i njihov utjecaj na gospodarstvo

Točka 4.12

Dodati novu točku:

Mjesto: nakon postojeće točke – ista razina

Mišljenje Stručne skupine	Amandman Odbora
	Socijalni trošak ugljikova dioksida, kojim se mjeri monetizirana vrijednost štete nanesene društvu zbog svake dodatne metričke tone emisija CO_2, trebalo bi učiniti ključnim mjerilom za oblikovanje klimatske politike u EU-u. Srednja procjena svake dodatne tone CO_2 sada iznosi 185 USD (to je 3,6 puta više od trenutačne procjene vlade SAD-a od 51 USD po toni CO_2)[1]. To znači da socijalni trošak ugljika trenutačno procjenjujemo trostruko manjim od stvarnog. U Europi se u cijeni ugljika mjerenoj cijenama emisijskih jedinica u okviru sustava EU-a za trgovanje emisijama (između 53 i 79 EUR po toni 2024.) također znatno podcjenjuje socijalni trošak.

Mišljenje Stručne skupine	Amandman Odbora
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. i dr. Sveobuhvatni dokazi ukazuju na veći socijalni trošak CO_2. Nature 610, str. 687–692. (2022.). https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9

Rezultat glasanja:

Za:	67
Protiv:	61
Suzdržani:	9